

- ЗА УКРАЇНУ -

ЛІТЕРАТУРНИЙ
НЕПЕРІОДИЧНИЙ
ЖУРНАЛ

Ч. 6—7.

3-го КІННОГО ПІЛКУ
3-ої ЗАЛ. СТР. ДИВІЗІИ

Листопад
1921 р.

м. КАЛІШ—ПОЛЬЩА.

З М І С Т.

1. Жидівське питання. С. В-кий	1.
2. Братам на чужині. В. Я-ський.	4.
3. Об'єднання. Не-політик.	6.
4. Його обличчя.	8.
5. Останні сліви. П. Загоруйко.	11.
6. Національний танок. №	12.
7. Моя муза. П. Загоруйко.	14.
8. Чого не сказав Скоропадський.	15.
9. Невже правда. П. К.	18.
10. Старі картини. П. Загоруйко.	20.
11. Повстання на Україні. П. К.	21.
12. Думка козака. Ф. Ткач.	22.
13. З повстання в 1918 р. Ф. Т-ч.	23.

НАКЛАДОМ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ВІДДІЛУ
3-ої ЗАЛІЗНОЇ СТРИЛЕЦЬКОЇ ДИВІЗІІ.

За Україну

Ч. 6—7. ЛІТЕРАТУРНИЙ ЖУРНАЛ. 1921 г.

Каліш 10 Листопада.

Жидівське питання.

Чи слід повторювати ту стару стовчену фразу, що жидівське питання в повнім значінню цього слова-являється питанням найбільшим не тільки у нас, но і в інших націй, інших держав. А меж тим треба знан починати майже з абетки, треба швидко оповістити всім, що жида, складючі частину населення України, повинні користуватись всіми існуючими законами і правами, котрі захищалиб їх від насильства і тих проявлень грубости та жорстокости, жертвою котрих в багатьох випадках була жидівська нація. Не думайте, що я прихильник скривдженго народу. Я завжди був і буду того п.гляду, що часопис безсторонно повинен освітлювати всякі факти, а тим більш першорядної важности і через те зі всією суворостю і справедливістю віднесусь до всьог, що буде наведено мною на сторінках цього журналу.

Давно вже це було, чуть не в 1898-1899 роках, коли я ще кінчав гімназію, в стіни нашої школи доходили відомости про якесь масове вивиснування жидів, мавше місце в № місті. Тихо і спокійно ми уччі примймали це як „за должную монету“ не розуміючи самого змісту цих всіх подій. Меж тим зарево все більш і більш розгоралось, антисемітизм приймав грандіозні розміри. Влада бувшої Російської імперії проявляла самодіяльну участь в організуванні жидівських погромів. Як не сумно, але цей факт повинен бути зафіксованим. Я ні на хвилину не вагаюсь і кажу, що в державі з високою культурою подібних зявищ бути не може. Я смішу зробити оговорку. М жуть мати місце п.одинокі факти, але зовсім не те, що творилось в Росії—а саме: ціла сітка організацій, котра спеціяльно керувала жидівськими погромами. Яка

ж мета при цьому переслідувалася? Ви може й подумаете, що тут відігравали роль політичні міркування. Зовсім ні! Політики тут не було ні на шеляг. Це було ні більш, ні менш як розсталювання страстей, як поставлення одної частини населення проти другої. А результатом цього був грабіж. Боюсь відхилитись від правди, не памятаю в яким році був жахливий жидівський погром в Києві. Юрба бушувала. Жорстокостям і звірству не було меж. Мушкетери викидали з четвертого поверху на вулицю, у жінок вчирзували груди і гвалтували їх, дітей розривали на частини. (Це це історичні факти). Влада була, але ж не була у владі. Ніхто навіть пальцем не поворушив, щоб припинити цей глум над нещасним людом. Поліція і військо були бездіяльними. Після циркулювали чутки, що такі директиви були отримані з Петрограду. Но сумніш усього був слідуєчий факт. В той мент коли люди—звірі задовольняли свої кровожадні інстинкти, коли по всьому Києву йшов стогін, плач і голосіння багатьох сотень жертв, тоді в центрі міста на Хрищатикові відбувався такий обурюючий випадок. Де кілька донських козаків № козачого полку під керівництвом старшин вдерлись в ювелірний sklep Маршова і почали грабувати. На кліше зафіксовано той мент, коли козацький старшина ховає в кишеню золотий годинник. От панове, що переслідувалось жидівськими погромами і що переслідується і тепер. Не думайте, що в випадках жидівських погромів відіграє роль ненависть селянства до жидівства. Я не помилюсь, коли скажу, що воно живе в дуже гарних відношеннях з жидами. Погом це стихія, котра дає себе відчувати періодично. Але ж повторюю ще раз. Російська влада в цій царині виявила багацько захопленої енергії й ініціативи.

Я скажу де кілька слів про Бейлісієвський процес. Скажу раніш усього, що це не що инше, як витвір бувшого міністра юстиції сенатора Щегловітові. Цей процес був утворений з метою викликати загальне винищення жидів по всій Росії. Як очевидно всх судєбних засідань, кажу і запевнюю, що беручи на увагу акт обвинувачення, ніяких мотивів, мотивів серйозних, інкримінуючих діяльність Бейліса не було. Цей процес потрібний був державі: згадали про ритуал, а дієвими особами вибрали відому злодійку Віру Чеберяк, нещасливу дитину Андрія Юдинського та жида Бейліса. Картина судєбних засідань була так неясна, що навіть сам прокурор Віппер, спеціально надісланий з Петрограду, не давав собі відчоту в тім, що він робив, яку роль відігравав в суді і на віщо він надягнув на себе манію обвинувачувателя, компромітуючу його перед всім культурним світом. Кожний день з Петрограду в Київ і з Києва в Петроград йшли де-

сятки звичайних і шифрованих телеграм, з'ясовуючих стан справи. Було мобілізовано всі сили, аби тільки процес закінчився позитивно. Фігурірував відомий Шаков, член державної думи Заминський і інші відомі діячі і вороги жидіства. Алеж і протилежний табір не дремав. Київський окружний суд давно вже не бачив і не зобачить Коріфеїв адвекатур, котрі зібрались тут, щоб доказувати повну відсутність існування ритуального звичаю у жидів, а тим самим провалити Щегловітську політику. Імена Карабчевського, Зарудного, Гюзенберга і Маклакова самі нажуть про себе. Правда запанувала. Б'яліс був виправданий по двох пунктах обвинувачення, закинутих йому. Не забувайте, що все вже було на поготівлі. І як би суд виніс обвинувачуючий вердикт, зараз би почалась нечувана ще різня жидів. Но Бог не допустив до того злочину, а творця цього процесу покарав (розстріляв о більшовиками).

З цього маленького огляду ви можете собі ясно уявити, хто винуватий в тій безодні, яка відділяла нас від жидівської нації. Нігди не треба обвинувачувати інших, а краще поглянути на себе і все оточуюче вас. Жиди по своїй природі люде рایش' усього ксерційні. У них власний інтерес і персональна користь завжди на першій глянці. Різкими правдами і неправдами вони стараються завжди вас обманути, но з цього не виходить, що їх треба різати, вбивати і грабувати. Жидівська нація дає самий великий процент злостливого банкрутства 26.3 обману 94, 2; „клятво—преступлений“ 3.4; злочину проти держави 23.4%. Це максимум, що дають жиди по зрівнянню з статистичною таблицею того ж самого злочину серед протестантів і католиків. Повторюю ще раз—це такий склад їхньої натури, котрий скерований виключно до шантажу і обдурювання. Алеж жидівській нації присущі інші відмінюючі якості. Кому не відома жидівська філян ропія. Кому не близькі призвища Броцьких, Заксів, Гальперинів і ин добродів, на кошти котрих багачко з нас, або семейств наших знахсдили можливість лікування в шпиталях безкоштовне, імена котрих золотими буквами записано на стонках життя „голодающих і страждующих“. А чи мало жидівська нація сприяла до розвитку культури і мистецтва. Возьміть ви імена Антокольсько-Надсона, Брона, Гінцбурга і ин.

Ні, треба бути справедливим. Може бути, що жиди не здатні для домашнього співжиття, но в кожному разі для всього людства вони необхідні.

Я дозволяю собі сказати ще де кілька слів про жидівські погроми з початку 1919 р. по листопад 1920 р. Я не був свідком тих жахливостей, котрі творились в Проскурві в лютому 1919 р. коли з відома отамана С.— було зроблено масове винищення жидів. Мені сповідала особа, постраждавши, у котрої забито доньку, сина, тяжко поранено дружину, а він слався тільки тим, що прикинувся забитим після поранення. Повірте мені, що Варфоломійська ніч блідніє перед ним всім. Не можуть зрівнятись ні які езекуції Івана Грозного. Це робили де я і з нас-Українців. Я не згоден з Українською Трибуною, котра в передовіці від 14 IX—21 р. Ч. 108 пише, що в погромах Білостоцьких Гомельських і Кишиневських в р. р. 1881 і 1905 брали участь виключно каципи. Раніш усього в таких випадках треба повну безсторонність. Брав участь кожний, хто хотів пограбувати. Одна тисячна доля діяла по своему внутрішньому переконанню з нечужости до жидів, а решта—дули звичайні грабіжники, котрі не цурались ніяких засобів, аби тільки дати

волю своїм диким інстинктам і розпущеності. Таких фанатиків жидівського питання, такого лютого їх ворога, яким був покійний Голубіов (студент університету Св. Володимира, пізніше прапорщик російської армії) я не бачив. При однім слові „жид“ обличчя цього чоловіка змінювалось. Від природи дуже неравний важко не еживав всі погроми, але ж все таки висловлював своє переконання, що це єдиний випробований засіб в боротьбі, як він казав „с жидівським засільєм“. Я не хочу критикувати світогляд покійного, „про мертвих або гарно, або нічого“, каже латинська повірка.

Скажу тільки, що у всій природі Голубіова було щось ненатуральне. Це була людина „не от міра сего“. Віддати йому справедливість, він загинув смертю хоробрих і хотів таким чином виправдав частину своєї вини, як перед жидівською нацією, так і своїми колегами по Університету, котрих велика кількість загинула в ссилці та тюрмах, завдяки донссам-Кліврета жандарміа-покійного Голубіова.

Но я відхилився від своєї теми. Кажучи про Голубіова, я робив цілком свідомо, тому, що все жидівське питання, по роми і судові процеси, як відгук їх знаходиться в тісному контакті зі всією фігурою і внутрішнім „Я“ студента Голубіова. Цим я хочу підкреслити ту головну думку, котра червоною ниткою проходить через всю мою статтю, а саме: не ненависть до жидів виторювала погроми, а обставини зовсім незалежні від того чи иншого положення. На погромах можна було нажитись, зробитися навіть богачем, от що в дійсності й штовхало людей на злочин такого роду.

Тепер коли ми знаходимося на еміграції думки та бажання наші скеровані в той бік, щоб як можна скоріш повернути на Батьківщину, жидівське питання встає перед нами в своїй важности і вимагає можливо швидкого його вирішення. Тут на чужині ми повинні в повному розумінню цього слова відшлюфуватись, ми раз на завжди повинні відмовитись від дикунських звичаїв і дивитись на жидівське населення, як на тих же людей, маючих право жити і поділяти з нами і горе і радість нашої загальної долі. Як що ми бажаєм знаходитись в рядах культурних держав, йти рука в руку з тими, котрі поважають нас,—нашу націю і культуру, то в імя цього всього раз на завжди повинен бути поставлений хрест над тим минулим. Український старшина і козак з менту правоту на Україну не повинні бути винуватцями в пролиттю навіть одної краплі жидівської крові. Виконання цього вимагає від нас будуча наша держава і наше власне сумління.

С. В.—кий.

Братам на чужині.

Великої сини України,
Не робить з Батьківщини руїни,
Залишіть персональні бажання—
До Вас це єдине прохання.

Еас не ліквить здається,
Що наїд за волю ТАМ б'ється...
Що своєю Україну спасає,
Не вжеж то Вам діла не має?!
Чи Вас не цікавлять ті муки і горе,
Що там на Вкраїні панують,
Що згряєю великою втри
Люто В.раїну грабують,
Що діток маленьких вбивають,
Дівчат і жінок роздягають,
Над тілом глумують нещасних—
Що наріп там стогне всечасно?;
Облерають ваш край—і свої і чужії.
В кайдани закули вони
Ні йкраші ні роднії мрії.
Чого ж ви мовчите-Вкраїни сини?
Там народ безсилий зробився—
Самітний в борі—він втомився;
Пиш слово горячєє ваше,
Його підбадьорити зможе найкраще.
Залиште ж сварки тимчасово
І візьміться за працю раптово:
Згадавши свою Батьківщину,
Ігнїть визволять Україну.
Між собою розберетесь пізніше
Здобудьте В.раїну раніше.
Чи мається ж користь то з того
Що далеко від краю рідного
Лайкою ви занялись,
Неначе не буде колись
Відповідного часу для цього?!
України прапор ви міцною рукою,
Тримайте високо і чесно,-з завзяттям...
Міцніше тримайте... Щоб, буває порок,
Не дістарся він, „рідненьким браттям“.

В. Я-ський.

ОБ'ЄДНАННЯ.

Об'єднання—єдність, ці великі поняття людства, стали для нас українців вже майже недосягаємим ідеалом, про який кожний балакає, пише, та доказує необхідність єдності, але сам ані пальцем не рушить, щоб протягнути руку до згоди, а про якісь уступки-компроміс, то вже й балакати не доводиться. Мета у всіх українців, майже всіх напрямків, одна: визволення України з під Московського чорного чи то червоного панування, утворення самостійної, сувереної держави. Для досягнення цієї мети ми примушені провадити перш за все боротьбу за національне визволення, а вже в другу чергу-боротьбу соціального характеру; значить визволення України мусить відбутись лише в такому порядку.

Україна мусить стати суте-національною державою, для чого необхідно також піднесення національної культури, і викорінення чужосторонніх навичок, аж потім, коли буде збудована хата-самостійна Україна—можча буде порякувати в ній, заводи и вже певний устрій, відповідаючий вимогам державно-суспільного життя.

Тоді вже кожна з групіверк зможе вийти з своєю партійною програмою і старатись перевести її в життя. Тоді партійна боротьба не то що не буде шкідливою, а може навіть потрібною для викристалізування певної відповідаючої рухові і потребам українського народу і держави—форми правління.

Про це вже не раз балакалось і писалось в пресі всіх напрямків, робились навіть спроби об'єднання, консолідації, як Рада Республіки та національна Рада в Відні і ин., а мимо цього єдності до сьогодні ще немає, хочча вона так необхідна.

Причини цього лежать скажу ще раз в тому, що кожний т. зв. центр, а в нас то кожна групіровка в якісь пункті еміграції зволить називати себе центром

(хочча центр повинен бути лише один), бере на себе патент рятування України і думає, що лише він один зможе і зуміє дати лад і порядок українському народові, а більш ніхто.

Справді преслівля каже, що багацько доріг провадять до Києва, але нам українцям треба на цей раз йти єдиним шляхом—шляхом з'єднання, самостійності й лалу.

Великою перешкодою для з'єднання є питання про майбутній устій на Україні, це питання дуже а дуже важливе, бо воно є причиною розбиття наших сил, однак я гадаю, що і цей гордийський вузел не так то важко розв'язати.

Перед-всім не треба забувати, що коли Україна буде звільнена від окупантів, а це розуміється може зообити лише український нарід при моральній підтримці з за кордону, тоді то всі українці зі всіх усялів потягнуть на Україну заводити там свій лад і устрій відповідно їхнім переконанням. Тоді вже прийдецься самому народові вибрати форму правління, а це зможуть зробити лише установчі збори України. А до того часу влада і її форма мусять бути лише тимчасовими.

І тепер можна поставити до всіх емігрантів запитання: чи варто тут, далеко від рідного краю, сваритись над формою тимчасової влади, а за для того дискредитувати визвольну боротьбу перед цілим світом.

Гадаю, що ні!

А як ні, то можно це питання відкласти до того часу, коли ми зможемо про нього балакати вже в свій хаті-Вільній Україні, в золотoverxім Києві, а не десь по Віднях, Берлінах, Парижах та ин. А відложивши це питання на пізніше, думаю, що вже таких великих гіжниць і непорозумінь, крім особистих бути не може. А тому можна-б найти спільну мову для об'єднання. Над особистими розрахунками між політиками не гадаю зупинятись, бо кожний українець-патріот повинен

ставити добро України над усякі особисті незгоди.

Отже дружно до будівлі хати; спільно виженім непрошеного гостя з наших ланів.

Для цього необхідний все таки об'єднующий центр, а ним може бути той центр, котрий весь час стояв на захисті прав українського народу і ні на хвилину не переставав боретись за визволення України, по бою котрого симпатії українського селянина і робітника і котрий зберіг найважнійший чинник визвольної боротьби—армію. А иньші українські групівки де б і якого б політичного та партійного погляду вони не були повинні йти з вищезгаданим центром єдиним шляхом, підтримуючи в тих місцях, де вони існують, вистребу визнання української держави і уділення її потрібної на перші початки будівництва матеріальної допомоги і являлися б, як філії головного центру. А колиб вони не змоглися ніяк на співпрацю з центром, то хай ведуть себе ці екс-центрічні групівки так, щоб своєю політикою не шкодили загально українській справі центра. А в яким разі не можна допускати того, що робиться тепер, це б то: лаяти один другого, ба навіть розкладати єдиного еписловника бажання українського народу визволитись—армію, агітацією, лише тому, що вона будьто би служить якійсь иньшій групівці. Нашою єтністю тут на еміграції додамо ми моральної сили браттям на батьківщині для дальшої з-взятої боротьби, боротьби на життя або смерть. Докажемо також перед цілим світом, що ми єдиний нарід з єдиними думками, стремліннями і бажаннями.

В єдності загорука нашої перемоги.

Не—політик.

ЙОГО ОБЛИЧЧА.

„Український Національний Коїтет“. Ця назва за останні часи стала досить часто попадатись в різних часописах. Не дивлячись на це, я певен, що мало хто цілком уявляє собі, що в дійсности викиляє з себе і ця назва і ті люди, котрі працюють в цих „коїтетах“.

За час перебування в Царгороді мені довелося дасконально познайомитися з одним із таких „комітетів“, а тому я візьму на себе сміливість ознайомити читачів з цією справою по стільки, по скільки воча мені відізна.

Не стану торкатися Парижського „Українського Націон. Комітету“, позаяк я з його працею мало, майже зовсім, не знайомий, а з'ясую справу тільки Царгородського „Укр. Нац. Комітету“.

Почну з зовнішнього погляду. На вулиці „Майв.“ Ч. 191—3, на балконі має жовто-блакитний прапор і досить великий на розмір, так що пройти не побачивши його, майже не можливо.

Цей прапор що ранку підіймається і ще вечора здіймається.

Таким чином вичонується правило міжнародного положення, що до всяких місій, посольств та інших державних установ.

Це хоч і дрібничка, але ж має вагу в тому разі, коли ми заглянемо в душу цьому комітету, і тоді виконання цієї „помпи“ стане цілком зрозуміло. Піднявшись на другий поверх ви побачите три таблички.

1) „Українській Національній Комітет“; 2) „Український Нац. Комітет“; 3) „Український Сільсько-Госп. дарчий Союз“.

Як бачите і тут єсть на що звернути увагу, дві мови Російська і Українська. Це теж не дарма. Це константує те, що балакати приїшовши туди, ви можете на якій хочите мові. Це і в дійсности переводиться в життя. Ви ще тільки віддете в двері, як вам зараз же задають питанн, „Что Вам угодно“.

Справжній українець після цього зразу задає собі питання, куди він попав,—чи не в філію „Верховного Совету“? (мається в Царгороді така франкелівська організація).

В передпокою ви знайдете розпіллені по мурх всілякі відозви та декларації. Зміст їх двоякий: з одного боку в них госпінються за долю нещасного, скриваженого українського народу, а з другого дають „Петлюровський уряд“.

Війшовши до „святаї святих“, ви побачите немало поважних добродіїв, гарно вдягнених і взутих, де кого з портфелями, де кого і в російських лаго-нах.

Єсть там різні люде—і цивільні і військові, алеж більшість останніх.

Все це „шановне товариство“ розмовляє по російськи і тільки як дісонанс іноді виринає як з підземілля „рідке“ слово, і тоя тому випадку, коли хотять сказати щось смішне, або образливе. Приймаєть вас дуже ласкаво, з „распростертимі об'яттями“, і мамагаються вам показати, що вони всіни своїни силами хотять допомогти вам у вашій справі і, крім того, стараються заловнити вас, що всіни ширі „українці“ і стоять на захисті Української ідеї. Після того, як ви з ними побалакаєте вас може взяти еумнів, коли ви не знаєте їх робити на „користь України“, так гарно вони співають. Може показатись, що дійсно це люде, котрі дбають про Україну і її долю і тільки з політичного боку відріж яються від сямостійних угруповань.

Таким чином, людина легкодуха може попасти на цю вудочку.

Йому зараз же підкасаєть реєстраційну картку. В цій картці дипломатично випущено питання про політичну плятформу і підписавший її став непомітно для себе „прихильником“ комітету, бо його іменем цей комітет балакає з закордонними представниками. Хоч цих карточок при мені було і мало, бо не дуже то багата люде яшло до цього комітету, та це не перешкоджувало йому використовувати й їх д я своїх цілей.

Тепер перейду самих осіб, які працюють в цьому комітеті. Перша людина, котра грає першу роль це голова Ол. Вікт. Адіясевиц. Охарактеризувати його досить трудно, бо це людина дуже хитра і ніколи не каже того, що

думає й чого бажає, але з певністю можна сказати, що це чоловік менту й ситуації, що йому завжди й усюди хочеться грати головну роль, бути на чолі справ, а для цього він може сьогодні бути з Моркотуном, завтра піде за У. Н. Р. а після завтра пристане до Скоропадського і т. д.

В самому комітеті він мало з ким рахується і правду треба казати, що непомітно вмле примусити остачніх членів комітету йти за собою.

Як що я не помиляюсь, то у нього мається нібито і справжня прихильність до Української ідеї.

Це сталося може завдяки тому, що мечт був такий, що він побачив серед збігців з Крину, велику зацікавленість Українським питанням і велику прихильність до української ідеї.

Як би там не було, але він завжди дуже гостро виступав проти всього того, що могло знадто вже пошкодити цій ідеї. Щоб це було більш зрозуміло, я з'ясую це приміром, досить яскравим для всієї його діяльності. Трапилося це з приходу Моркотунівського меморандуму до Ліги націй відносно „Петлюрівських банд“.

Цим меморандумом вимогалось, щоб інтернована Українська армія, була конче зліквідована, щоб був попереджений передбачаючийся „наскок“ цього війська на Україну і т. п.

Коли цей меморандум став відомий широким колам емігрантів українців, то як треба було чекати, серед них виникло досить велике обурення.

Царгородському Комітетові, як близько стоячому до Парижського Комітету, було це гостро зауважено резолюцією від імені українських організацій м. Царгорода.

Це питання було піднято на одному з засідань комітету.

Після оголошення, резолюція українських організацій, була принята до відома. В дебатах найбільшу участь приймали п. п. Адіясевиц, Богомольць і Терапіяно. Ці три члени комітету найгостріше всіх виступали на захист української армії. Під натиском голоси к-ту і двох остачніх членів було вироблено з приводу цього резолюцію від імені комітету в якій в рішучих виразах протестувалось проти таких самочинних виступів Парижа, без порозуміння з іншими українськими організаціями.

І в решті вимогалось дати відповідь чи справді цей меморандум мав місце і на якій підставі Париж вимагає ліквідації війська, що боронило Батьківщину від усякої небезпеки. Далі було зазначено, що коли Париж і надалі буде йти таким шляхом як досі, то шляхи Царгорода зі шляхами Парижа мусять розійтись.

До цієї резолюції був приложенний ориґінал резолюції Українських Організацій і все це при мені було надіслано д. Моркотунові. До мого відїзду відповіді на його резолюцію отримано не було. Ще раз підкреслюю, що це було досягнуто тільки завдяки д. Адіясевичу і двом остачнім членам п. п. Богомольцеві і Терапіянові. Мало того, не раз ці три особи висловлювали думку, котру я дословно передам словами Адіясевица: „Для того, щоб утворити федерацію народів на терені бувшої Росії, треба, щоб Україна спершу стала самостійною державою, позаяк федеруватись можуть тільки вільний з вільним і рівний з рівним. Федерація ця зовсім не визнає того, що ми українці мусимо федеруватись з великоросами. З ними федерація можлива тільки в тому випадку, коли вони конче відмовляться від гегемонії над остачніми народами бувшої Росії і не будуть намагатись обмежити права окремих народів. Тільки при таких умовах ми згодимось на федерацію з Московією. Як що вони не схотять погодитись на ці умови, то вони нам не подорозі.“

Для нас більш бажана федерація з Кубаню, Доном, Тереком і Білою Руссю. Нам добре відомі змагання й прагнення великоросів, а тому ми завжди мусимо бути на сторожі.

І дійсно, коли було піднято питання з приводу утворення федеративного комітету, маючи на меті продовження боротьби з більшовиками, і коли російські кола захотіли взяти цю справу цілком до своїх рук, то тут вони зустріли саму рішучу опозицію з боку найбільш видатних членів Укр. Нац. Ком.

В решті решт „Верховний Совет“, який хотів грати в цій справі головну роль, мусів відхилитися від неї і згодитися на рівноправність кожної нації.

Спершу коли ще тільки складався проєкт цієї організації, то цей комітет, по проєкту „Верховного Совета“, мав мати назву: „Російський Федеративний Комітет“.

Проти такої назви рішуче виступили члени Укр. Нац. Комітету. Після довгої боротьби яка трохи трохи не довела до розриву з „Верховним Советом“, назва ця була відкинута і замість її було вироблено другу назву „Об'єднаний Федеративний Комітет“.

Я не буду зараз вдаватися в деталі цього „Об'єднаного Комітету“, що справу при нагоді з'ясує потім

Тут же тільки зазначу, що „об'єднання“ в дійсності не було, а навпаки між членами Царг Укр. Нац. Комітету і Ю. Горемікініним (Голова Верх. Совета) і Ко. весь час тривали ворожі відношення і я певен, що існування цього „об'єднаного комітету“ буде мати дуже короткий вік, як що вік вже не помер.

За весь час, на протязі якого мені приходилось мати стосунки з головою „Укр. Нац. Комітету“, ні разу не чув від нього, щоб він вороже висловився проти У. Н. Р. ні за, ні против, але ж було видно, що бажання порозумітися з У. Н. Р. було, та багато стояло до цього на перешкоді.

(Далі буде).

Осінні співи.

П. ЗАГОРУЙКО.

Небо нахмурило,
Йде дощик дрібний,
Лист опадє,
Ліс мовчазний.
Затих соловейко
Надовго в гаю,
Вже не спієє,
Він пісню свою,
Сонечко рідко
Гріє тепер,
Сумуючи тихо
Ліс наче вмер.
Ниви убрані
Мовчки лежать,
Пісні роботи
Тепер не брешуть,
Лиш наполюхавий
Ворон летить

Чогось він шукає,
Кулись він спішить.
Серце замерло,
Боязно шимить,
Тужно замліє
Та тяжко болить.
Думки натхненні
Більше нема
Муза замовкла
Стієть мовчазна.
Де ж ви веселі
Милі літа,
Де ви пропали
Де краша мета?
Невже разом з літом
Так рано пройшли
Чи може завзяття
В мене не найшли...

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТАНОК.

Закинуті далеко—далеко від рідного краю, активні обогонці незалежності українського народу зберігають і на далі нашу рідчу культуру в усіх її галузях. Театр, малярсько-артистична студія, видавництва газет та журнали—це доказ невтомної праці і великої національної свідомості теперішніх „задротянців“ в фізичному значінню—але душевно вільних і безнастанних оборонців своєї дорогої рідної культури.

Також і виразник людського почуття—танок—наш національний чудовий танок—який своєю красою перевищує національні танки інших народів, знайшов у наших таборі належне місце й почитання.

Ця чудова риса нашого народу була віками в повнім занепаді; лише село, яке весь час наш і національної неволі вуміло заховати в себе всі типічні знаки нашєї культури, як мову, співа і інше, зберегти також і наш народній танок до хвилі нашого національного визволення. Правда, можна було тоді побачити наш танок і в інших колах населення поневоленої України, але це вже не був чисто народній танок, а якийсь штучний витеір з чужо-сторонніми домішками; негав появлявся на сцену т. зв. „малоросійський гопак“ і був він дійсно „малоросійський“ в повнім значінню цього слова, пародія на наш національний танок.

Я не скажу, що не було й таких, котрі зберегли також чисто національний танок без усяких примішок. Були—але значно небагато.

І ось перед знатоками і аматорами українського танку виринуло нове завдання: зібрати всі багатства цієї царини, які живуть між народом, зібрати їх в одно ціле, очистити його від усього чужостороннього і показати світові наш народній танок в повній його красоті.

Так, під впливом де кількох виступів п. артиста Авраменко, знавця українського народнього танку, заснувалось в нашім таборі „т-во відродження національного танку з щизезгадоною метою.

Захолами т-вагиства відкрито школу національного танку, якою керував і досі керує арт. Авраменко. Школа почала свою працю в дуже неприємних умовах. Крім добрї волі учнів та вчителя жадних інших засобів не було. Однак при умілім керуванню і безмастанній та мозольній співпраці учнів, вже по короткім часі могли учасники школи виступати прилюдно, даючи цілий ряд концертів національного танку в таборовім театрі.

Ці виступи викликали надзвичайне вражіння, як на свїх так і на чужих, об чім свідчить хоч би той фзк, що кілька б разів не відбувались концерти національного танку, то сая завжди переповнена. А п. Авраменко і учні школи збирали невгасаючі оплески признання і задоволення. Під впливом цих виступів почало багато таб-рян вчитись національному танкові, а п. Авраменко продовжує невпинну і важку працю інструктора в чому допомагають йому вже учні і-ї школи.

Вінком цієї праці являється концерт національного танку дня 24 вересня б. р. в салі ремісничого дому в м. Каліші. Сая була набита, що є доказом зацікавлення місцевї публіки нашим культурним життям. Поодинокі числа програму виконані надзвичайно гарно. Видно було ніжність та делікатність рухів, що викликало гарне вражіння публіки, ба навіть подив, за що публіка винагеродила виконавців невгасаючими обплесками і безпереривними окликами „біс“.

Виступ дітей захоплював публіку, всі уважно слїдкували за їх рухами—котрі виконували кожне колїно, кожний крок з найбільшою пунктуальністю і грацією.

Т-вом національного танку, а з окрема інструкто-

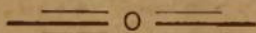
ром танку п. Аврамечком, зроблено все що лише при теперішній обстановці можливе для зібрання, удосконалення і облагородження танку, дано можливість кожному бажаючому вивчитись національному танкові

Хай не буде нікого з мешканців табору, котрий не вмів би танцювати український танок.

Бажано-б було, щоб також і в інших еміграційних кольоніях звернули також належну увагу на наш національний танок. Це є нашим обов'язком перед Батьківщиною, котру ми боронимо від ворогів не лише шаблями, але також і плеканням наших народніх особливостей.

А нашим працівникам на цім полі бажаємо цією дорогою, як найбільших успіхів енергії до дальшої продуктивної праці.

Н.

МОЯ МУЗА.

(присвячую Т. В. А.)

Ти знов мене маниш, ти знов мене кличеш:

—Підемо зі мною в вирій.

Ти знову благаєш і знову кленешся:

—Збудуємо щастя із мрій...

Іди, я не вірю, і вірить не хочу

Привабливим співам твоїм,

Немаю надії, розбиті всі мрії,

Остався лиш з горем своїм...

Ти маниш: підемо там краще живеться.

Нащо ці приваби, не треба обману,

Пройшли поривання давно.

Один я зостався з своїми думками,

Не хочу ні з ким їх ділити;

Пройшло, що найкраще, ссталися муки—

І серце з роспуки болить...

П. Загоруйко.

Чого не сказав Скоропадський.

Під таким наголовком появилася в 190 ч. Американського часопису „Свобода“ з 16/8 1921 р.— стаття на стільки цікава, що ми вважаємо за відповідне ознайомити наших читачів з її змістом і тому дозволяємо собі подати її пановним читачам в цілості. Робимо це цей тому, що між нашим громадянством, ба навіть і військом помічається праця гетьманських агітаторів і сподіваємось, що погляди української еміграції з-за моря відженуть у не кого віру й налію в його „Ясновельможність“.

В „Українським слові“—часопису, який видається в Берліні на гроші добути від німців бувшим гетьманом Павлом Скоропадським—уміщено розмову з „найясновельможнішим паном“ як це личить у розмові з такою високопоставленою особою та ще й з хлібодавцем. Співробітник часопису поставив бувшому гетьманові України лише такі запитання, на які легко було відповісти. За те він дуже делікатно обминув ті запитання, які могли б викликати в п. Скоропадського прикрі спомини.

А як раз ці останні запитання варто було б поставити, щоб розві-ти отрутний і задушливий туман, який останніми часами утворюється де якими запобігливим навколо імені Скоропадського. „Українське слово“ запевняє, що нині „все частіше починає згадуватися імя бувшого гетьмана України Павла Скоропадського, з цим імям багато українців зв'язує не тільки спомин про часи реального будівництва молодої української держави, але також і певні надії на будучність.

Ща б українське суспільство могло побачити, які надії можна покладати на Скоропадського й як, він ті надії справдить, його треба було б запитати не про ті дурниці, про які питав його делікатний співробітник „ляйб-органу“ а про щось зовсім инше. Наприклад:

—Скажіть, будь ласка, пане гетьмане (ї тут додержую делікатного стилю „У. С.“), як ви дійшли до маніфесту про федерацію з Росією.

На це Скоропадський, коли б він хотів бути щирим міг би відповісти „трохи усміхнувшись“, чи без усмішки, це вже як хоче „У. С.“

„Мені власне з самого початку мого гетьманування було однаково, чи самостійність чи федерація, чи повна залежність від Росії. Коли мене наставляли гетьманом вітер віяв у сторону

самостійности, отже я й був тоді більшим самостійником, ніж усі українські самостійники взяті разом. Та це було весною. А в осени вітер повіяв у бік федерації отже і я повернув в ту сторону.

Коли б я дожив до зими, я може видав би маніфест про „єдину неділиму Росію від Кавказу до Алтаю“.—

—А скажіть, будь ласка, пане гетьмане, якої ви думки про земельне питання.

„Якої я думки про земельне питання—це ви знаєте з часів мого гетьманування. Хто що має хай проте і дбає. Господь сотворив панів, мужиків а російські царі пвддавали панам землю, а на мужиків накладали податки. Хиба ж ми мудріші від Бога і від царів, щоб переробляти те що вони позагодили. Коли пан схоче продати свою землю, а мужик матиме гроші, щоб її купити—хай куує. Я йому не борню. Але силувати когось, щоб він дурию віддав дівщину—ні це вже вибачте. От візьміть хоч би мене, сказав би далі пан Скоропадський, колиб хотів бути щирим—я маю на Україні кілька десятків тисяч десятин землі. Отже належу до найбогатших родів. Хто хоче її від мене відібрати. Я ніколи цієї землі не орав і не засівав, а робили це за мене мужики. Нині я навіть побачити тієї землі не можу, бо мужики мене замордували б, оли б я їм дістався в руки. А все земля ця моя, й німці дають мені гроші під заставу цієї землі, й я живу тут по панськи. Як же ж можна мені відібрати мемлю?„

—А скажіть, будь ласка, пане гетьмане, яка мова повинна бути на Україні державною українська чи російська.

„Ви знаєте, що на початку мого гетьманування я був панким прихильником української мови, хоч сам твою мовою тоді ще не говорив. Згодом, коли я понавозив повну Україну нацапів з Москви та Петербургу, я прийшов до думки, що обидві мови повинні бути на Україні державними: і російська і українська. Наприкінці, коли я передав владу над Україною російським добровольцям, про державні права української мови було б вже зовсім смішно говорити й я тоді облишив маскарад з українською мовою. Нині я стою під цим оглядом на роздоріжжю. Сам я бачите як чоловік добре вивчивсь по українськи, бо побачив, що за кордоном українська фірма стоїть вище ніж російська. Он і моя донька власними руками вишила шовком портрет Шевченка й сама вимережала рямці до нього. То як би мені знов далося бути українським гетьманом, то я ще тоді поміркував би, яку мову робити державною. Все залежало б від того звідки і куди вітер віяв би“.

На цім ми можемо закінчити нашу ширу розмову з п. Скоропадським, галаючи, що наведених припадків з його минулої діяльності цілком досить для характеристики його особи й тих „повних налій на будучність“, які ніби то звязують „багато українців“ з іменем б'яшого гетьмана. **Bibl. Jag.**

І у співробітників „У. С.“ або пам'ять коротка, або почуття делікатности замалто високо розвинене. Але український наряд має добру пам'ять, а від надмірної делікатности його відчужив досвід останніх кривавих років. Тому яка б форма правління далі не повстала—хай навіть гетьманська—Скоропадському на Україну повероту немає. Політично він людина мертва, скільки коло його гальванізації не старались ріжні запобігливі людии. Він так себе скомпрометував, так наочно показав свою безхарактерність і безпринциповість, що накладати з ним можуть тільки люде, які живуть на його гроші. А цілого народу не купиш.

Наприкінці я хочу ще переповісти зі слів самого Скоропадського одну пригоду, яка з ним сталася ще перед війною. Пригода ця має символічне значіння й тому вона тут буде до річі. Був він якось в царських поєсах, коло кабінету Миколи II. Сидів він сам один і з нудьги почав розглядати зброю та ріжні трофеї, порозвішувані на стінах. Десь високо на стіні під самою стелею він побачив українську гетьманську (чи може полковницьку) булаву. Мавши сам досить велику колекцію булав, Скоропадський хотів побачити, яка це тут булава. Не довго думаючи, він підсунув до стінки стіл, поставив на нього стілець і почав драпатись на цю імпровізовану драбину. Тільки що він дотягнувся рукою до булави і хотів її взяти, як стілець під ним похитнувся і він стрімголов полетів на полівку. Счинився великий шум, передряканий цар вискочив з кабінету й Скоропадському довелось перепрошувати царя, пояснюючи до чого довела його цікавість.

Цар тільки посміявся й нічого не сказав. Та коли б Микола II був мудріший він мігби тоді сказати своему гечералові:

„От же, голубе сизий, ніколи не тгнися до булави, бо до булави треба голсви.“

Радянине.

Не кидай власної мети,
Щоб за чужою десь йти,
А власну ясно ціль пізнай,
До неї просто поспішай.

Ір. Франко.

НЕВЖЕ ПРАВДА...

(Оповідання).

В нашій народі є повір'я, що кожда людина, вмираюча наглою смертю, відчуває наближення її і, що таким, звичайно, „везе“. Не скажу, чи це воно дійсно так, але щось подібного мені довелось спостерігти.

На весні минулого 1920 року в кінну частину № курії нашої армії вступив на службу поручник Ш. Походив він з Васильківського повіту на Київщині і, тому що він не любив о собі розповідати, це було все, що знали з його біографії товариші по зброї—та й взагалі, „що зде-більшого і знає у нас старшина про старшину, завдяки, здається, безконечній, військовій хуртовині.

Була то особа інтелігентна та національно свідома. Середнього росту, стрункий, мав він дуже миловидне, викликаюче довіря та симпатію, обличчя з гарними блакитними очима. Розмовляв повільним, майже однотонним голосом. Як почне бувало про що небудь розповідати та захоче додати до факту, за дря розваги слухачів, трошки і неправди—то ніяк не второпаш, де правда, а де вигадує. Балакаючи з вами він рідко коли дивився прямо в обличчя, а в більшості, очі його через ваше плече вставлялись ген-ген десь у далечінь.

На життя у нього був свій погляд. „Все на світі пuste,“ казав він, „і як би я не був певним, що все єдно передчасно загину, алеж загину з мипу України, то не ставби волочити своє існування; поки-ж настане той мент—геть сентиментальність, буду брати в д життя все, що воно гарного може дати“. Чим він мотивував нікчемність свого життя—це залишаюся його таємницею.

Завдяки своїм логічним міркуванням та коректному поведженню пор. Ш. користувався серед колег великою повагою і, крім того, рахувався щастливцем. Сиде грати в карти, як в короткий час гроші партнерів опинялись в його кишені. А що до чудових, слабкої вдачі існувань то він дуже швидко опало. вував їх піддатливим серденьком і, як казали товариші, вмів пристосовуватись до обставин. Дивився, не вспіли ще добре ростощуватись до постій, як він всміг завести знайомство. а далі—аже й воркутують собі, як голуб з голубкою.

Дуже багато можна було б написати про незмірно велику працю, покладену № курієм на фронті, звязану з важкими, підчас навіть скрутними, умовами провадження нашою армією боротьби з москалями. Але ж свідком цьому нехай будуть ті

тепер мало кому відомі, могли хоробрих козаків—орлів, які загишено курінем на галицьких та подільських полях. Багато було виявлено героїчних вчинків з боку козацтва, а з окрема поручником Ш., за час відворсту в Галичину. Важко було що раз даліше і даліше віддалятися від рідних осель під натиском московських огл.

Но от військовоє шастя й нам усміхнулось. Погнали і ми большевиків. У кожного було бажання, як мога швидче летіли вперед, щоб визволити з комуністичного раю своїх родичів, своїх друзів—асю свою націю.

Переслідуючи ворога, ми 191X-20 року перейшли біля м. Скали р. Збруч і на росвіті 211X заїхали воросса і злігля. Большевицькі частини займали в той час позиції над р. Збручем біля села Шидлівцев і утрудняли М дивізії переправу на лівий беріг. Будучи обстріляними нами з-заду, вони почали швидко тігати в нашій напрямку. Відважною атаксю забраги ми одну частину большевиків, кинулись в атаку на другу. Але тут вийшло инакше. Ганяючись за большевиками, ми наблизилась разом з ними до зайнятих нашими рішима частинами позицій, звідкіля, наче-б дощ, посипались на нас і большевиків з кулеметів та рушниць кулі. А згодом, загворили й гармати. Стансв ще було дуже важке. Треба було швидко податись назад. А большевики, користуючись таксю ситуацією, почали тікати вже майже з наших рук. Командір куріня підполк. В, передав чегез мене наказ пор. Ш., не дивлючись на стривний вогонь, всеж таки піти з півсотнею козаків, та перерізати їм шлях відвороту.—

Отримавши цей наказ, пор. Ш. завжди в таких випадках спокійний і енергійний—зблід і не рушився з місця: на його обличчю було видно великі стражання, наче-б цим наказом йому винесено вирок смерти. Тоді я в тілш категоричній формі повторив наказ. „Все одно це вже кінець“, прсговорив він, махнувши рукою. Вдарив коня острогами в боки і поскакав поперед козаків. І дійсно, то був кінець його існуванню. Нам, повертаючись після закінчення бою, невимовно сумно і до сліз боляче було дивитись на картину, яка повстала перед нашими очима. Поручник Ш. і його вороневий, побиті гарматним небсем, лежали самітні серед широкого пожовклого лану. Наколо було надзвичайно тихо, наче-б все склсьнилось, замерло, не бажуючи порушити вічного сну притулившихся головою до голови двох лідарів України.

Так, вони спали. Тільки очі пор. Ш., ніби про щось благаючи у Всевишнього, дивилися ген-ген у небесну блакить...

П. К.

СТАРІ КАРТИНИ.

(З мого денника).

Стоїмо в лісі як застава. Перед очима розлягається чотирекутна площа засіяча озименою, в середині глибока котловина, в якій примостилося містечко Мірниківі. Сьогодні треба його взяти, і ми возьмем, бо щастя посміхнеться нам, воно манить нас вперед, хоть і щиро окропили своєю кров'ю цей чотирекутник, алеж до вечера ми будемо тут панами.

Яка радість, де-хто з нас здибає тут своїх рідних, а може загине на межі свого поля... А ми все таки підемо нальше—тули до Дніпра.

Залягли на краю ліса і ждем. Йде жвава артилерійська перестрілка. Ворожі набойі скажено рвуться перед нами, хочать загоредити дорогу, але ми пройдем крізь залізо, бо ми теж виквані із криці. Коло нас наблюдатель з № батареї молоденький хорунжий, чути передзе команду „мізник 140, трубка батарея всгонь"! За хвилю чути глухий постріл з кількох гармат, над головами прелітають набойі, як раз влучають куди треба. „Ог так, добре, оце їм гостинець", чути зо всіх бокіз. У вліх бадьорий настрій, всі тільки ждем рішучого менту.

Направо вже заторохтіз кулемет, піддають рушниці Скоро черга за нами. Де які стрільці повлазили з рова і по далекому мірникові позлять „на мушку" вже тікаючого ворога.

На хвилю все затихло. З боку ворога чути гармідер, по дорозі на Нове-Ушицю піднялась курява, то ворожа батарея знялась і тікає. Далёко в тилу ворога чути перестрілку. Фроловці там...

З Богом вперед. Знялись і стускаємя в долину, чути гідку стрілянину, Іноді „шальна" завізжить жалібно і летить на старі наші позіції, козаки провожають її жартами. Спустились в містечко, скрізь по вулиці

жвавий рух. Селяне позиходили з хат здибати своє військо. Всі раді, радість видно на обличах, в руках, скрізь...

„Трийшли наші війська“.. Яка радість не „Петлюровці“ ні хто доугий, а Наша Українська армія... Дальше, дальше, там ще нас ждуть поневолені люде, зруйновані села.

П. Загоруйко.

Повстання на Україні.

Чужі нам по крові і духу нагіз-дикі окупанти—москвини вже де кілька років консеквентно руйнують нашу матеріальну і духовну культуру. Раби, з дуже низьким уровнем інтелектуального розвитку, визволені кращими людьми своєї нації з-під царського ярма, алеж не визволені з під панування тієї безпросвітної темноти, яка є найбільшим ворогом людства—збунтувались і перш за все кинулись на своїх визволителів; частину винищили, а решту примусили емігрувати за кордон. Натомість найюлись пройдисвіти, котрі зуміли ріжними обіцянками й приваблюючими гаслами взяти проводирство над соціалізованою темною масою та схерувати її проти української демократії.

Мілітарно перемогши нас, ці будівники „нового миру“, перейняті ілюзіями комуністичного добробуту, задумали насильно переводити в життя своє бразні, чужі нашому хліборобському народові, економічні теорії, творячи цим над ним нечуваний ще в світі експерімент.

Але український селянин, поставлений таким чином в аномальні умовини, швидко перестав захоплюватись красою ритмічних промов ріжних комісарів, і вже не раз висловлював свій протест цілою низкою повстань проти зайдів в тій чи іншій місцевості України; хотя дорого за це платив—платив не тільки

майнєм, но і кращими інтелігентними силами своєї нації.

От і цими днями до нас долітають вістки про велике проти-большовицьке повстання, але вже по всій Україні. Наш нарід не зміг дальше зносити не-людські знущання. Терпець увівався. Селяне, взявши хто за рушницю, хто за косу, або сокиру, почали гуртуватись в партизанські відділи, винищуючи цілі частини окупантів.

Лютує й чека. Чекісти—той злочинний елемент, який до большевицького перевороту в Росії заповняв тюрми за вбивства та грабунки—тепер з спокійністю професіоналіз та з якоюсь ссобиливою стаганністю, виконують різні езекуції, які, напевне, не були відомі й дикому Батйові.

В цій лютоcти ми вбачаємо акт останньої спроби большевицьких провдирів втримати та закріпити „комісародержаві“, яким все-ж таки прийдеться вклонитись перед державною волею українського демократичного народу та признати своє безсилля.

І це покажуть найближі дні.

П. К.

КОЗАЧА ТВОРЧІСТЬ.

Думка козака.

Встаю я рано і в вечір лягаю,
За Тебе я, Нене, думку думак;
На, Тсб', Вкраїно, вся моя родина
А дорожше всього мила дружина . . . . .

Настане година, настане той час,
Коли доля зрадлива всміхнеться для нас,
Коли до, Тебе, Вкраїно, зі збрсею в руках
Поверне Твій вірний, завзятий козак.

Ф. Ткач.

3 ПОВСТАННЯ в 1918 р.

(Спогад).

З приходом німців на Україну, котрі посадили на трон гетьмана Павла Скоропадського, повернулись на Україну також і поміщики. Вступивши в гетьманство, Скоропадський залунав прибрати до рук при допомозі карних відділів селян. Що йому в скорім часі до деякої міри вдалося зробити. Скрізь по селах та волостях почала роз'їзжати т. зв. державна варта, котра дєрла з селянина останню шкуру за панське майно, яке майже все було розграбовано з льшовичечини російськими частинами по залишенню південно-західного фронту. Трудний час настав, скрізь було чути плач та стогін селян від нагайок державної варти. Вони не розбірались, хто грабував маєток, бо ті, хто грабував, давно повтікали, а лишились селяне, та і було над ким пасю зганяти. Щодня збирали сходи і примушували вивазувати хто і що грабував. Правила, були такі селечче, що йшли до панського двору в той час, як його грабували большевики. Вони собі мислили так, що, мовляв, як не візьму я, то візьме инший, котрий не варт того, а я всеж таки робив панові, то може віч, щось і придбав за ті гроші, що не оплачував як слід мою важку працю. Державна варта не рахувалась ні з чим. Накладала контрибуції на селян поголовно на всіх. Хто ж не міг дати накладеної контрибуції—то його заарештовували і віводили до дзюгу, де замикали в льох, наповнений на гологину водою. Разів зо три виводили його звітіля на допит, чи заплатить він контрибуцію, чи ні. Як віч відповідав, що не має чим платити, то його звязували, крпали на землю і били до тих пір доки він не загублював п'яги, так зз кожним разом. Подержавши його де кілька днів і учепившись, що він дійсно не може заплатити, його випускали, але ж дома у нього останнє майно збирали і так було в кожному селі. Таке поводження з селянами державної варти та мад'яр заставило селян шукати иншого рятунку. По лісах стали ховатися селяне, котрі не могли платити контрибуції і повтікали від змушань над ними мад'яр та державної варти. Найбільш пришлоць терпіти таку „волю України" на Поділліу. Селяне, котрі повтікали з дому, бачучи, що по одному сидіти в лісі безкористо, почали єднатись до купи. При таких обставинах в останніх числах місяця липця 1918 р. в Могилівському повіті на Поділліу, в лісі Муромі зібрався гурток партизанів кількістю до 60 селян, переважно бувших військових, котрі мали до 100 кошей, 3 гармати, 34 кулемети та рушниці. Проводирем був учитель, котрий втік від пореслідвання державної варти через те, що голосно висловив своє незадоволення таким поводженням з селянами—це був отаман Мельник, поміщиком котрого був пор. Козел, який пізніше був отаманом курія імені Сягайлач-ого. Зардання цього повстанчого відділу було не допускати карних відділів до нищення сіл. Нашому відділові приходилось побувати на Київщині, де він не раз злибався з таким-же дочстанчим загonom отамама Козир-Зірки, разом з яким робили напад на Блу-Церкву, на Умань та Васильків, де приходилось розганяти німецькі частини та карні відділи. Не раз доводилось побувати і на Херсонщині, де єднались з отаманом Заболотчим і спільними силами робили напади на Бірзулу, Розділну, Балту та Голту. В бою під Бірзугою вдалося здобути у мад'яр величезний обоз з ріжним майном та скрабницею з грішми до 800.000 корон. Гроші ці витрачались на придбання необхідних річей для відділу та на друк агітаційної літератури, котру розвозили по селах та містах. Така література попадала і в Київ, де вона роскидувалась в Залізничному та Літньому театрах. Наступала глуба осінь. Трудно приходилось повстанцям, що майже голі та босі напів-голодні скитались по лісах. Наставав останній час праці повстанців. Між повстанцями

законами почались налагоджуватись добрі зв'язки. Таким чином підготовлялось таємно-складеною Директорією У. Н. Р. загальне проти гетьманське повстання, яке й почалось в першій половині Листопада 1918 р. Наш повстанчий відділ повів наступ на м. Могилів, в котрому в той час були реставрані 2 полки мад'яр і 2 полки польських легіонів, з якими прийшлося вступити в бій. До повстанців приєдналось багачко селян з бичазьких сіл. Де у котрих була зброя, а де хто мав кошу, або вила. Місто було оточено зі всіх боків, виходу не було нікому. Бій розгорівся. Не здавались вперті прибічники Скоропадського. З австрійських частин галицькі українці перейшли на бік повстанців, що і допомогло повстанцям увійти в м. Могилів. Польські легіони, бачучи, що порятунку нема, кинулись до Дністра і пустились в плави на той бік до Бессарабії. Але це їм дешево не обійшлося, бо від обстрілу повстанцями було багачко побито, а більш есього потопилося. По зайняттю Могиліва негайно було оголошено мобілізацію старшин та козаків до 40 літ по цілім Могилівським повіті. Через два дні Могилів був весь повний мобілізованими старшинами та козаками. За зброєю же дуже трудно приходилось, в Могиліві її було багато по залишенню флоту XII російською армією та до того ще було обеззброєно 2 полки австрійців і державну варту та рештки польських легіонів. Всіх старшин та козаків було поділено на 2 відділи. Першим відділом керував отаман Мельник, а другим отаман Козел. Встановивши міцну владу в Могиліві, ми повели наступ на Жмеринку в такому порядку: отаманові Мельникові було завдання зайняти своїм відділом Жмеринку, а отаманові Козелові, котрий пішов вліво від Жмеринки—зайняти м. Винницю. Залога м. Жмеринки була досить велика. Там було особливо багато німців. Ми зайняли позицію за постом Подільським в напрямку на станцію і старі козарні. Вступати в бій з такою великою залогою було небезпечно, тому що вона була в 5 раз більше від повстанців. Але отаман Мельник задумав перехитрити їх і пропонував їм добровільно скласти зброю. Вони в відповідь на це зажадали від повстанців складення зброї, при чім як через дві години не здадуть, то вони перейдуть в наступ. У нас було зроблено нараду, на якій вирішено битись до останнього, а зброї не здавати. Після чого і розпочався великий бій. Німці перемогли повстанців. Но про цей бій довідався отаман Козел, котрий доходив в той час до м. Браїлова, повернув назад по залізницю і вдарив в тил ворогові. У німців почалась велика паніка, вони стали позбігатись хто куди. Повстанці захопили впрямь і м. Жмеринку, до їх рук досталося багачко амуніції, копей та провіанту. Лишивши охорону в Жмеринці, ми повели наступ на м. Винницю, підчас заняття якої була маленька перестрілка з залогою міста, котра скоро розбіглась. В Винниці всі повстанці були завагоновані в ешелони і направлені на станцію Козятин, котра була вже зайнята іншими повстанчими відділами. З Козятина ми вирушили на Фастів, де наш відділ був з'єднаний з відділ отамана Козир-Зірки під його керуванням, а отаман Мельник і отаман Козел повернулись в Жмеринку, щоб сформувати новий відділ для наступу на м. Одесу. Всі повстанчі відділи, що знаходились в м. Фастові було зведено в один загін під назвою „Запорізький загін“. В Фастові не стояли довго, а вирушили в напрямку на Київ. По дорозі прийшлося мати бої в м. Василькові, де було забито багато старшин та козаків. До Василькова в той час приїздив Головний Отаман Симон Петлюра. Після важкого бою ворог відступив до міста Валинського, але ж і там не міг утриматись під натиском наших частин і відійшов до м. Києва. Вскорім часі був взятий і Київ—столиця України.

Козак Т. Т.—ч.

Видає т-во „Просвіта“ 3-го кінного полку 3-ої Зап. дивізії.

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ.

